

TANDHEELKUNDIGE HULP VOOR VLUCHTELINGEN IN DEN LAATSTEN MOEILIJKEN WINTER TIJDENS DE DUITSCHE BEZETTING

door *K. E. Waagenaar*

Toen ik in September 1944 uit Wageningen weg gebombardeerd werd en na eenige omzwervingen, met andere Wageningsche, Arnhemsche, Huussensche, e.d. vluchtelingen „legaal” in Barneveld aankwam, kon ik niet vermoeden dat ik daar, tijdens mijn onderduikperiode, nogeens officieel als tandarts werkzaam zou zijn. In dien tijd heette ik *H e n d r i k s*.

Barneveld was toen zoo langzamerhand een medisch centrum voor de vluchtelingen geworden. In het Kasteel „de Schaffelaar” was een barak ingericht tot ziekenhuis met operatiekamer enz. Een chirurg uit Arnhem had zich tijdelijk in Barneveld gevestigd, een keel-, neus- en oorarts hield geregeld zitting, en ook een kinderarts was in Barneveld neergestreken. Een apotheker uit Arnhem had zoo goed en zoo kwaad als 't kon een apotheek opgericht. Het ziekenhuis stond onder beheer van het B.A.B. (Bureau Afvoer Burgerbevolking).

Langzaam maar zeker liep Barneveld vol. Een bevolking van ca. 12000 zielen had ongeveer 12000 vluchtelingen opgenomen, zoodat er al weer uitgezien werd naar mogelijkheden om een deel der vluchtelingen door te sturen.

Na ongeveer een maand werd ik ontboden op de afdeling Sociale Zaken van het Gemeentehuis te Barneveld, waar me werd medegedeeld dat ze gezien hadden dat ik als geëvacueerde tandarts in de gemeente gekomen was en, gezien het feit dat de Barneveldsche collegae de drukte niet aan konden, werd mij verzocht of ik bereid was de tandheelkundige verzorging der vluchtelingen op mij te nemen. In principe verklaarde ik me bereid, zoodat er spoedig een vergadering ten Gemeentehuize volgde met de Barneveldsche collega *B r a n t j e s*, de Arnhemsche coll. *K u i t*, die de practijk van den intusschen gearresteerden *L o k k e r* waarnam en coll. *R u t t e n* die in de buurt van Ermelo zat, onder voorzitterschap van den directeur van Sociale Zaken. Aangezien de beide gevestigde practijken stampvol zaten, was er geen mogelijkheid van deze spreekkamers gebruik te maken. Wilde deze opzet dus slagen, dan moest er geprobeerd worden een installatie bijeen te krijgen. Mij werd toen opgedragen, daarvoor te zorgen. De voedselcommissaris stelde mij een week een auto ter beschikking om in Utrecht en Amsterdam te probeeren te slagen.

Er werd afgesproken dat op de polikliniek alleen patiënten van Sociale Zaken behandeld zouden worden, dus geen particuliere patiënten en ook geen Barnevelders. Coll. *R u t t e n*, *K u i t* (nadat *L o k k e r* terug zou zijn) en ik zouden er om beurten werken. Over honorarium werd niet gesproken omdat we eerst wilden weten of er materialen en instrumentarium te verkrijgen waren. Dank zij de medewerking van den Hoofdinspecteur voor de Volksgezondheid werd mij toegang verschaft tot het Rijksmagazijn voor Geneesmiddelen, waar ik uit oude voorraden van de militaire tandheelkunde nog iets bij elkaar kon scharrelen. Aangevuld met hetgeen ik nog bij Tholen kon vinden, had ik een vrij aardige polikliniek-uitrusting bijeen. Intusschen kwam het „noodziekenfonds” dat gecreëerd werd, roet in het

eten gooien. De polikliniek zou niet meer onder het B.A.B. staan. Het noodziekenfonds zorgde voor de medische en tandheekkundige verz. van de valide evacué's; daarvoor moesten de gemeentebesturen potten vormen, waarin voor iedere evacué f 0.25 per week gestort moest worden. Het honorarium voor de huisartsen was f 3.20, voor de tandartsen f 0.50 per jaar, met een maximum van f 0.65. De tandheek. hulp zou bestaan uit:

- a. het wegnemen van pijn.
- b. het verwijderen van die elementen die niet behouden zullen worden.
- c. het verrichten van mondreinigingen en het geven van instructies voor mondverzorging.
- d. gebitssaneering door eenvoudige middelen, *alleen* voor kinderen beneden de 16 jaar.

Dan volgt een lijst vermeldende wat vergoed wordt voor kunstgebitten, met dien verstande dus dat gemiddeld f 0.15 per jaar vergoed wordt voor prothetisch hulp per patiënt. Reparaties werden niet vergoed. De schepper van deze fraaie regeling was de heer F. J. t e n K a t e, voorzitter van de Maatschappij „Voorzorg” te Arnhem.

Aangezien we niet bereid waren op deze voorwaarden, dus voor eigen risico een polikliniek te exploiteeren, leek de heele zaak vast te loopen. In dit verband is nog typeerend, mede te deelen dat de chirurg, die ook bezwaren had, met den waarn. inspecteur voor de Volksgezondheid sprak over deze kwestie, en toen ten antwoord kreeg: „ach die heele tandheekkunde interesseert ons eigenlijk niet”. Uiteindelijk werd de volgende oplossing gevonden:

Sociale Zaken Barneveld zorgt voor lokaal en instrumentarium; particuliere vluchtelingen kunnen in behandeling genomen worden, inrichting en exploitatie voor eigen risico. Van coll. R u t t e n werd niets meer vernomen, coll. L o k k e r was nog altijd niet terug, zoodat, toen 15 Februari de polikliniek zou gaan beginnen, ik er alleen voor stond. 5½ maand is de polikliniek in werking geweest en heeft zeer zeker in een behoefte voorzien. 30 Juni 1945 werd de polikliniek opgeheven, met totaal 90 werkdagen.

Hier volgen eenige cijfers:

Aantal bezoeken	1279 (611 m., 567 vr., 101 k.).
Consulten	142
Extracties	289
tijdelijke vull.	416
amalg. vull.	363
syntrex vull.	89
zenuwbéh.	52
bez. voor reparaties	89
bez. voor prothese	59
mondreinigingen	130

De polikliniek heeft zich op deze wijze kunnen bedruipen. De samenwerking met de coll. K u i t e n B r a n t j e s is in alle opzichten voortreffelijk geweest. De gemoedelijke gezelligheid bij de fam. B r a n t j e s zal mij altijd een prettige herinnering blijven.

Blaricum, Kerstmis 1945.

In Memoriam

W. C. KOLDEWIJN

Een figuur als die van K o l d e w i j n behoort voor ons nageslacht bewaard te worden, omdat deze heel bescheiden man een trouw en toegewijd collega en een groot mensch was. Geboren in 1880, verwierf hij in 1902 zijn diploma en vestigde zich kort daarna in Amsterdam en verheugde zich al gauw in een uitgebreide praktijk. Bij een zoo hartelijken, door en door eerlijken, hard ploeterenden kerel kon dat niet anders. Want K o l d e w i j n ploeterde hard, voor zijn gezin, voor zijn vak en voor de professie.

Vanaf de oprichting, twee jaar na zijn vestiging, van de Vereeniging van Nederlandsche tandartsen was hij vele jaren haar secretaris. Hij vervulde het secretariaat van de eerste twee tandheelkundige congressen, die na veel geharrewar leidden tot de oprichting van de Amsterdamsche Tandheelkundige Vereeniging en daarna van de Ned. Maatschappij tot bevordering der Tandheelkunde. Hij heeft niet alleen zijn deel gegeven aan de voorbereidingen hiervan, maar was jaren lang bestuurslid, in verschillende functies, van de A.T.V., die hem later het eerelidmaatschap aanbood. Vanaf de oprichting was hij gedurende acht jaar algemeen secretaris van de Maatschappij; voorwaar geen sinecure, gezien het feit, dat de toenmalige secretaris geen bureau tot zijn beschikking had, terwijl bijna alle ziekfondszaken in dien tijd nog door den secretaris van het H. B. werden behandeld. Het „Keukenmeisje” van K o l d e w i j n — voor velen zal dit wat duister zijn — was schuld, dat hij warm gevochten heeft voor de oprichting van de Coöperatieve Kliniek in A'dam, waarvan hij vanaf de oprichting lid van het bestuur en van de commissie van toezicht is geweest. Hij was lid van het Algemeen Bestuur van het Tijdschrift voor Tandheelkunde en ik zou willen zeggen vanzelfsprekend was deze man, die eerlijk was tegenover zichzelf en tegenover anderen en een warm hart had, lange jaren penningmeester van het Steunorgaan der Maatschappij.

K o l d e w i j n sprak niet gemakkelijk en niet altijd parlementaire taal, maar dat werd door ieder verdragen en men luisterde graag naar hem. Deze man, op wien nooit tevergeefs een beroep werd gedaan, die veel deed en zich daarbij nooit naar voren drong, toch wist wat hij waard was, is een gelukkig mensch geweest en wij ouderen zijn dankbaar, dat we hem naast ons hebben gehad.

H. G. PITSCH